

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Biológia és Geológia Kar
1.3 Intézet	Magyar Biológiai és Ökológiai Intézet
1.4 Szakterület	Környezettudományok
1.5 Képzési szint	Alapképzés, 6 féléves, nappali
1.6 Szak / Képesítés	Ökológia és természetvédelem (magyarul) / Diplomás környezettudós

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	BLM2601 Állat-ökoфизиология						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	dr. Jakab Endre adjunktus						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Jakab Endre adjunktus						
2.4 Tanulmányi év	III	2.5 Félév	6	2.6. Értékelés módja	Vizsga	2.7 Tantárgy típusa	Kötelező

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

3.1 Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	120	melyből: 3.5 előadás	24	3.6 szeminárium/labor	24
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					30
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					22
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					18
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					0
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					0
3.7 Egyéni munka össz-óraszámja	72				
3.8 A félév össz-óraszámja	120				
3.9 Kreditszám	5				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> Lappal, videovetítővel és megfelelő szoftverrel (PowerPoint, Word, multimédiás programok, Internet) ellátott előadóterem.
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> Megfelelően felszerelt laboratórium: audiométer, mikroszkóp, pipetták, laboratóriumi vegyszerek vagy online, a hatályban lévő jogszabályoknak megfelelően. Ezeket az eszközöket a Biológia-Földtan Kar bocsátja a rendelkezésre.

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> C11. Az emberi test és az állati szervezetek anatómiai felépítésének megértése, a szerkezet és működés közötti kapcsolatok felismerése és megértése. Továbbá az élő szervezetek működésével kapcsolatos ismeretek alkalmazása az élőlények és környezetük közti kapcsolatok megértésében, valamint a környezeti tényezők életműködésekre, azok kialakulására és evolúciójára kifejtett hatását kutató kérdések megoldásában.
Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> CT1. Természettudományi kutatócsoportokban való részvétel, problémamegoldás és döntéshozatal, csoporttevékenységek szervezése.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> Az állati szervezetek testfelépítésének és életműködéseinek megértéséhez szükséges általános fogalmak tanulmányozása, alkalmazása. Az élővilágot, illetve az élőlények adaptációját befolyásoló fizikai és kémiai jelenségek és folyamatok megismerése. Az állatélettanra, mint tantárgyra jellemző technikai eljárások és módszerek tanulmányozása, valamint ezek biológiai szakterületen való alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> Az állatökológia, mint tantárgy azokat a biofizikai, biokémiai és élettani folyamatokat tanulmányozza, amelyek által az állati szervezetek a külső környezeti tényezőkhöz alkalmazkodnak. A gyakorlati órák keretén belül bemutatásra kerülnek azok a fiziológiai elvek, amelyek az állati szervezetek ingerfelfogásának alapját képezik. A kurzus elvégzését követően a diákok képesek lesznek az állati szervezetek környezetükhöz való alkalmazkodási folyamatainak megértésére (táplálkozás, ozmoreguláció, vérkeringés, légzés, neurohumorális szabályozás).

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
<p>Alapfoglamak. Meghatározás, történet (Misäilä, C: Curs de ecofiziologie, Volumul I, 7-17, 18-26 oldalak; Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 3-16 oldalak). Az alkalmazkodás fokozatai (Misäilä, C: Curs de ecofiziologie, Volumul I, 7-17, 18-26 oldalak; Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 17-35 oldalak). Élettani változások típusai. Méretek és arányok. Izometrikus és allometrikus arányok. Az anyagcsere méretezése. A mozgás méretezése.</p>	<p>Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.</p>	<p>2 óra</p>

(Misăilă, C: Curs de ecofiziologie, Volumul I, 27-53 oldalak; Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 36-47 oldalak).		
Az állat-ökoфизиologia alapvető kérdései. Víz, ionok, ozmózis. A víz szerkezeti modellje, halmazállapotai, disszociációja, amfoter jellege, vezetőképessége. Híg oldatok. Ozmózis. Aktív és passzív transzport. Vizes oldatok passzív transzportja. Diffúzió. Donnan-egyesúly (Misăilă, C: Curs de ecofiziologie, Volumul I, 150-151 oldalak; Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 51-74 oldalak). Állatok vízháztartása. Vízvesztés túrése (Misăilă, C: Curs de ecofiziologie, Volumul I, 152-157, 173-178 oldalak; Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 51-74 oldalak).	Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.	2 óra
Ozmotikus szabályzás. Víz és ioncsere a külső testfelszínen. Ásványi sók kiválasztása és szervezetbe juttatása. Vízfelvétel. Kiválasztás. Ultraszűrés és aktív kiválasztás. Visszaszívódás. A vese pH szabályzó működése. Vízháztartás. Az emésztőrendszer vízháztartás szabályzó szerepe. Légzési vízvesztés. Szaporító készüléken keresztüli vízvesztés. Víznyereség (Misăilă, C: Curs de ecofiziologie, Volumul I, 158-171 oldalak; Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 76-110 oldalak).	Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.	2 óra
Légzés és keringés. Az oxigén elérhetősége. Hipoxia és hiperkapnia. Diffúzió, parciális nyomás, gázok oldhatósága. Légcserét megvalósító szervek. Kopolyú és tüdő típusok. Trachea rendszerek. A gázcserét elősegítő szellőztető rendszerek. Gerincesek légző mozgásai. A keringés alapjai. A külső és belső környezet keringetése. Nyitott és zárt keringési rendszerek. Gerinctelenek és gerincesek szíve. Vérédeny hálózatok. A légzési gázok szállítása és cseréje (Misăilă, C: Curs de ecofiziologie, Volumul I, 179-192 oldalak; Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 141-173 oldalak).	Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.	2 óra
A hőmérséklet és hatásai. A hőmérséklet biokémiai hatásai. Enzimek adaptációja a változó feltételekhez. Hő által aktivált stressz fehérjék. A hőmérséklet élettani hatásai. Az alacsony hőmérséklet hatása. Fagytűrő és fagykerülő állatok. A magas hőmérséklet hatása. Hő felhasználási stratégiák. Testhőmérséklet mintázatok. Hőtűrési mintázatok. Hővezetés, hő szállítás, hőszugárzás. Elkerülés, megtűrés, akklimáció. A hő nyereség és hő veszteség szabályzása. Térbeli és időbeli védekezési stratégiák. Hő szabályzás élettana (Misăilă, C: Curs de ecofiziologie, Volumul I, 55-149 oldalak; Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 175-221 oldalak).	Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.	2 óra

<p>Ideg és izomrendszer. Az idegi működés alapjai. Az idegsejt. A gliasejt. Az akciós potenciál és kialakulása. Az idegsejt ingerületvezető képessége. Az ingerületvezetés törvényszerűségei. Az ingerület szinaptikus átvédése. Idegrendszer típusok. Gerinctelenek és gerincesek központi idegrendszere. A gerincvelő. Az elő-, közép és utóagy. A test agykérgi vetülete. (Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 223-289 oldalak; Silbernagl, S.: Élettan: atlasz, 42-58, 78-83, 312-344 oldalak). Az állati mozgás alapjai. A vázizomzat szerepe. Gerincesek vázizmának szerkezete. A miofibrillum. Az elektromechanikai csatolás. Az izom összehúzódás típusai. Sima izmok. Gerincesek szívizma. A reflex. Az ízületek szerepe a mozgásban (Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 290-340 oldalak; Silbernagl, S.: Élettan: atlasz, 58-74 oldalak).</p>	<p>Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.</p>	<p>2 óra</p>
<p>Hormonok. Kémiai hírvivő anyag típusok. A kémiai hírvivő anyagok hatásai. Hormonok típusai, osztályozása kémiai összetétel alapján. Gerinctelenek és gerincesek belső elválasztású mirigy rendszerei. Adeno és neurohipofízis. Mellékvesék hormonjai. Pajzsmirigy és mellékpajzsmirigy hormonjai. Bél hormonok. A hasnyálmirigy belső elválasztású működése. A vese és a nemi szervek hormonjai. A növekedés és a fejlődés szabályozása. A nem és a szaporodás szabályozása. Feromonok (Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 342-387 oldalak; Silbernagl, S.: Élettan: atlasz, 268-311 oldalak).</p>	<p>Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.</p>	<p>2 óra</p>
<p>Élet a tengerekben. Tengeri áramlatok. Az elsődleges termelés. Tengeri élőhelyek. Bentikus és pelágikus állatok. A világtengerek szalinitása. Mélytengeri áramlatok. Adaptáció az ozmotikus, termikus és légzési viszonyokhoz. Az óceán termikus mintázata. Tengeri állatok testhőmérséklete. Kalciummal kapcsolt hőtermelés. A szaporító készülék és az életsiklus adaptációja. A mélység problémái. Lebegtetési mechanizmusok. Táplálkozni és tápláléknak lenni. Antropogén hatások (Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 393-442 oldalak).</p>	<p>Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.</p>	<p>2 óra</p>
<p>Édesvízi élettér. Az édesvíz biológiai jelentősége. Folyó és álló vizek. A víz eloszlása a Földön. Folyóvizek régiói. Adaptáció az ozmotikus, termikus és légzési viszonyokhoz. A permeabilitás változtatása, ionok felvétele, a sejttérfogat szabályozása, hipozmotikus vizelet termelése. A szaporító készülék és az életsiklus adaptációja. Rövid és hosszú életsiklusú állatok. A mélység problémái. Lebegtetési mechanizmusok. Érzékszervek. Táplálkozni és tápláléknak lenni. Antropogén hatások (Willmer, P, Stone, G, Johnston,</p>	<p>Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.</p>	<p>2 óra</p>

I: Environmental Physiology of Animals, 487-525 oldalak).		
Élet a szárazföldön. A szárazföldi élet előnyei és hátrányai. Klimatikus és mikroklimatikus viszonyok. A talaj, a növények és az állatok klímára gyakorolt hatása. Szárazföldi biomok. Ozmotikus, termikus és légző rendszeri adaptáció. A vízháztartás viselkedésbeli szabályzása. Szárazföldi ektoterm és endoterm állatok. A testhőmérséklet és a környezet hőmérséklete közötti összefüggés. A szaporító készülék és az életsiklus adaptációja. A szaporító készülék szabályzása. Táplálkozni és tápláléknak lenni. Növényevők és ragadozók. Antropogén hatások (Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 541-618 oldalak).	Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.	2 óra
Szélsőséges életterek. Időszakos vizes élőhelyek. Időszakos tócsák. Növényeken és állatokon kialakuló vizes élőhelyek. Extrém átmeneti élőhelyek: mohapárnák és repedések. Mohapárnák faunája. Medveállatkák alakváltozása és kriptobiozisa. Ozmotikusan szélsőséges élőhelyek. Nagy sótartalmú tavak előfordulása, élővilága. Mélytengeri sóstavak. Savas és bázikus tavak élővilága. Mélytengeri olajtócsák. Termikusan szélsőséges élőhelyek. Mélytengeri kigőzölgések eloszlása és állatvilága. Hévízi források kialakulása és állatvilága. Sivatagok elterjedése, állatvilága. Sivatagi állatok. A sivatagi élethez való alkalmazkodás (Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 526-540, 620-673 oldalak).	Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.	2 óra
Paraziták élettere. Fajok közti kölcsönhatások. Paraziták környezete. Makro- és mikrokörnyezet. Élősködők a bőrfelületeken, a légutakban, a tápcsatornában, a vérben és szövetekben. A mikrokörnyezet térbeli és időbeni változása. A parazita és a gazda koevolúciója. Ozmotikus, termikus és légzőrendszeri adaptáció. Tápanyagok felszívása. Szaporodásbeli adaptációk. A gazdaszervezet működésének szabályozása a parazita által. Élősködőkkel szembeni védekezés (Willmer, P, Stone, G, Johnston, I: Environmental Physiology of Animals, 675-705 oldalak).	Előadás, megbeszélés, vita, problematizálás.	2 óra
<p>Könyvészet</p> <p>1. Misăilă, C.: Curs de ecofiziologie ,Volumul 1, Editura Universităţii "Al. I Cuza", Iaşi, 1996 - Központi könyvtár, helyrajzi szám: LC5842/97.</p> <p>2. Silbernagl, S.: Élettan: atlasz. Springer-Verlag, Budapest, 1996 - Állattan könyvtár, helyrajzi szám: 16514.</p> <p>3. Willmer, P., Stone, G., Johnston, I.: Environmental Physiology of Animals, 2nd edition, Blackwell Publishing, Oxford, 2005.</p>		
8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Az állat ökofiziológia laboratórium munkavédelmi szabályai. Általános szabályok. Tűzvédelem.	Magyarázat, megbeszélés és vita.	2 óra

Érintésvédelem. A félév szerkezetének ismertetése (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 1. gyakorlat (I.)).		
Az élettani kísérletezés alapjai. (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 1.gyakorlat (I.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
A mozgásérzékelés vizsgálata. Az alap ízek érzékelése. Reflexvizsgálatok. (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 6.gyakorlat (I.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Eszteziometria és kronaximetria (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 4.gyakorlat (I.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Az analizátorok anatómiai, élettani alapjai (Az eddig tanult ismeretek felelevenítése). Látótér vizsgálat és a szemizmok működésének vizsgálata. A szem alkalmazkodásának vizsgálata, vakfolt kimutatása (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 7.gyakorlat (I.), 10. gyakorlat (II.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Az analizátorok anatómiai, élettani alapjai. Hallásvizsgálatok. Egyensúlyérzékelés és koordináció. (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 5. gyakorlat (I.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Nyál-amiláz szerepe az emésztésben. A keményítő hidrolízise sósavval (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 12.gyakorlat (II.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Kvantitatív vérkép megállapítása: vörösvértest számolás, fehér vérsejt számolás. (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 2.gyakorlat (II.), 3. gyakorlat (II.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
A vérfesték kimutatása Teichmann-próba segítségével (hemin kristályok előállítása). A hemoglobin koncentráció meghatározása kolorimetriás módszerrel. (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 4.gyakorlat (II.), 5. gyakorlat (II.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Vércsoport meghatározás: ABO, RH. (Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok (laboratóriumi jegyzet), 6. gyakorlat (II.)).	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Szeminárium, választott tematikából való prezentációk bemutatása.	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Elmaradt gyakorlatok pótlása/ismétlés.	Kooperatív oktatás, megbeszélés és vita.	2 óra
Könyvészet		
Jakab E: Állatéletan laboratóriumi gyakorlatok I. (laboratóriumi jegyzet) - Állattan könyvtár, Állatéletan könyvtár		

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- A tantárgy tartalma összhangban van a hazai és külföldi egyetemeken oktatott tananyaggal.
- Ezen tantárgy keretén belül megszerzett ismereteket a hallgatók felhasználhatják a munkaerőpiaci elhelyezkedésük során, az oktatásban, a központi (szakminisztériumok) és helyi (megyei és helyi tanácsok) közintézmények környezeti osztályain, a Környezetvédelmi Ügynökségeknél, a Vízügyi Igazgatóságnál, a Környezetvédelmi Felügyelőségnél, a nemzeti parkok igazgatóságán, különböző biológiai laboratóriumokban stb. El tudnak helyezkedni a magánszférában vagy olyan nemkormányzati szerveknél, amelyek környezeti tanácsadással foglalkoznak vagy a biotechnológiai laboratóriumokban. Továbbá az itt megszerzett ismeretek alapját képezik a felsőbb szintű (magiszteri vagy doktori) képzéseknek.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Elméleti ismeretek ellenőrzése	Félévvégi írásbeli vizsga	80%
10.5 Szeminárium / Labor	Gyakorlati tevékenység. Gyakorlati ismeretek ellenőrzése.	Kérdések megválaszolása. Bemutatott prezentációk értékelése.	20%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
<ul style="list-style-type: none">• Az alapfogalmak ismerete, a minimális 5 érdemjegy.			

Kitöltés dátuma

Előadás felelőse

Szeminárium felelőse

2024.07.11 Dr. Jakab Endre egyetemi adjunktus

Dr. Jakab Endre egyetemi adjunktus

Az intézeti jóváhagyás dátuma

Intézetigazgató

2024.07.23

Dr. Keresztes Lujza egyetemi docens